

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Wilno

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Zbiory Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego: Gabinet fizyczny

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Gabinet fizyczny Cesarskiego Uniwersytetu Wileńskiego powstał w oparciu o zbiory Szkoły Lekarskiej w Wilnie i gromadzony był na potrzeby wykładów fizyki. W zbiorach znajdowały się głównie narzędzia pomocne przy demonstracji zjawisk i praw fizyki. Po 1832 r. zbiory gabinetu najprawdopodobniej uległy rozproszeniu.

Daty działalności / zakres czasowy:

1803-11-01 przyznanie stałej dotacji na rozwój Gabinetu fizycznego

1804-12-22 decyzja o zakupie w Paryżu narzędzi fizycznych

1805-06-30 decyzja o adaptacji na potrzeby wykładów i gabinetu fizyki teatru jezuickiego

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedziby (daty); REGION HISTORYCZNY		1805: dawny teatr jezuicki i 3 sale
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW		
GODZINY OTWARCIA		
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)		

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

--

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Gromadzenie narzędzi i urządzeń fizycznych, stworzenie zbioru pomocnego przy prowadzeniu zajęć dydaktycznych z fizyki.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

--

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Stefan Stubielewicz 1762-11-2 1814-04-17 Wilno,
w roku 1790 w gimnazjum wileńskim, zwanem wówczas szkołą podwydziałową, W r. 1797 otrzymał drogą konkursu miejsce wiceprofesora fizyki w Szkole Głównej wileńskiej, powróciwszy do Wilna, rozpoczął w miesiącu wrześniu 1804 lekcje publiczne fizyki, do 1814 wykładowca fizyki współtwórca gabinetu fizyki na Uniwersytecie Wileńskim

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

Kajetan Krassowski adjunkt 1814-1819
Pochodził z Wołynia, przykładał się do nauk matematyczno-fizycznych w Uniwersytecie wileńskim, które ukończył ze stopniem doktora filozofii. Następnie w gimnazjum Witebskim był nauczycielem historii naturalnej i technologii; przeniesiony do Wilna wykładał w Uniwersytecie wileńskim od r. 1814 fizykę, podług kursu przez siebie ułożonego, a od r. 1819 wykładał agronomię aż do objęcia tej katedry przez Oczapowskiego w roku 1822. Krassowski po usunięciu się z Uniwersytetu był dyrektorem gimnazjum wileńskiego i na tym stanowisku dosłużył się emerytury.

Feliks Drzewiński r. [1788](#), zm. [1850](#))

Od r. 1814 wykładał mineralogię i w r. 1816 został adjunktem na tejże katedrze. W r. 1817 i 1818 podróżował za granicą dla udoskonalenia się w fizyce; powróciwszy do Uniwersytetu, objął niezwłocznie katedrę fizyki i na tym stanowisku pozostał aż do zamknięcia Uniwersytetu .

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Kalendarium (historia instytucji)

Gabinet fizyczny gromadzony był od 1775 r. z funduszy Komisji Edukacji Narodowej, jednak dopiero w 1803 r., w związku z uchwaleniem stałej dotacji możliwy był poważniejszy rozwój gabinetu, zdecydowano się na zakup urządzeń fizycznych w Paryżu za pośrednictwem Czackiego. W 1805 r. Na potrzeby wykładów i Gabinetu fizycznego przeznaczono dawny teatr jezuicki i trzy sale. W 1808 i 1810 r. przesłano urządzenia z Paryża

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

1814: 149 narzędzi fizycznych

1819: 163 narzędzi fizycznych

po 1808: przyrządy zakupione w Paryżu (105 szt.): aparatów do mechaniki 18, do hydrostatyki 11, do aerostatyki 23, do nauki o elektryczności i magnetyzmie 27, do nauki o ciepłoty i meteorologii 10, do nauki o świetle 16.

przed 1814: przyrządy wykonane w Wilnie i zakupione za granicą 22 szt.; dwa mikroskopy i teleskop (dar senatora Ogińskiego), pryzmy achromatyczne (dar Prozora)

przed 1819: 7 szt. narzędzi zakupionych ze stałej dotacji; 7 szt. narzędzi (dar ks. Mickiewicza)

1819: 20 szt. narzędzi zagranicznych (zakup ze stałej dotacji przez adj. Drzewińskiego)

po 1822: 35 szt. narzędzi firm Dumontier, Cauchoix i Fortin

1826: parat elektro-dynamiczny Fortina

1827: 18 sprawnych narzędzi z gabinetu Szkoły Głównej Wileńskiej

1832: "1. Narzędzia fizyczne i inne przedmioty, należące do Szkoły Głównej litewskiej, [...] Między niemi znaczniejsze były: mikroskop złożony pospolity Sterropa, mikroskop słoneczny Ramsdena, oraz dwa pryzmaty optyczne angielskie z flintglasu;

2. Oddział prof. Stubielewicz. Między narzędziami ważniejsze były: machina Atwooda; machina do okazania siły odśrodkowej w ruchu kołowym; machina S'Gravesende'a do nauki o działaniu sił pokonujących opór za pomocą klina; szala Sanktoryusza i szala hydrostatyczna Paskala; aparat hydrauliczny do nauki o wylewaniu się płynów z naczyń; dwie maszyny pneumatyczne z fabryki Dumontiera; modele pompy ssącej, tłoczącej, pożarnej oraz maszyny parowej; fontanna w próżni kompresyjna i Herona; machina do wykazania, że w próżni dźwięk słyszeć się nie daje; i druga, że w próżni przez uderzenie stali o krzemień iskry się nie doływają; pyrometr Muschenbrocka i dwa wielkie termometry Dumontiera; dwa zwierciadła wklęsłe i kuliste mosiężne, a drugie dwa szklane amalgamowane do 11cali średnicy; dwie maszyny elektryczne taflowe, z których w większej tafla

okrągła miała 35 cali średnicy, oraz bateria z 24 słojów lejdejskich. Stos Volty z 60 par tablic prostokątnych miedzianych i cynkowych.

3. Oddział prof. Krassowskiego. Tu należą narzędzia, nabyte na licytacji po śmierci Mickiewicza i kupowane z sumy etatem przeznaczoną na gabinet fizyczny. Godniejsze uwagi w tym oddziale były następujące: mikroskop pospolity złożony; mikroskop słoneczny z fabryki Lincolna w Londynie; zwierciadło wklęsłe, kuliste, czarne, 25 cali średnicy i dwa teleskopy Dollonda i Berge'a.

4. Oddział prof. Drzewińskiego. Tu należą ważniejsze: machina S'Gravesenda do doświadczeń optycznych, zwana heliostatem, z fabryki Fortina; machina Biota do polaryzacji światła z fabryki Cauchoix'a; 2 goniometry z tegoż fabryki; machina do dyfrakcji światła i narzędzia do wyznaczenia refrakcji światła; narzędzia 40 wyznaczenia refrakcji światła w płynach - wszystkie z tejże fabryki Cauchoix'a; megaskop Słoneczny z fabryki Dumontiera; dwa barometry i machina pneumatyczna roboty Fortina; machina pneumatyczna, zrobiona w Wilnie przez Cyrnhofa; trąba głosowa złożona (porte-voix compose) roboty Beckera; zegar metaliczny w szafie roboty Sawiekiego w Wilnie; wielka fontanna hydrauliczna miedziana, z sześciu machinami mosiężnymi, roboty Michauda w Warszawie; stos Wollastona elektryczny, zrobiony w Wilnie; machina elektryczna nowego wynalazku bez szkła i poduszek, zrobiona w Wilnie itd." (Bielecki, 1899-1900, t. I: 148-149)

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1805: teatr jezuicki i trzy sale, odnowione pod dozorem profesora architektury Szulca, na lekcje fizyki i pomieszczenie gabinetu fizycznego
1832: "Oto historyczny obraz, w jaki sposób wzrastał gabinet fizyczny, umieszczony w murach świętojańskich, nad biblioteką na drugim piętrze. Dwie sale obszerne stanowiły gabinet, a salę środkową, dawniejszy teatr jezuicki, przeznaczono na audytorium. Skład gabinetu w ostatniej chwili istnienia Wszechnicy wileńskiej był następujący: 1. Narzędzia fizyczne i inne przedmioty, należące do

Szkoły Głównej litewskiej.[...] 2. Oddział prof. Stubielewicza [...] 3. Oddział prof. Krassowskiego [...] 4. Oddział prof. Drzewińskiego [...]. Wszystkie te narzędzia i maszyny ułożone były według pewnego systemu. Zamknięte były w szafach za szkłem, lub zawieszane na ścianach, a większe ustawione na posadzce. Biblioteka podręczna, złożona z 124 dzieł, przeważnie przez Drzewińskiego nabytych w Paryżu, ułożona była w osobnej szafie. Szafa ta należała także do osobliwości: wielka, mahoniowa, bogato ozdobiona bronzami, ofiarowaną była Uniwersytetowi przez hr. Walickiego; należała ona poprzednio do Stanisława Augusta, który w niej trzymał numizmaty” (Bielecki, 1899-1900, t. I: 148-149)

Wystawy czasowe

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Józef Bieliński, Uniwersytet Wileński (1579-1831), t. I, Kraków: Druk W.L. Anczyca i Sp., 1899-1900
Józef Bieliński, Uniwersytet Wileński (1579-1831), t. II, Kraków: Druk W.L. Anczyca i Sp., 1899-1900
Józef Bieliński, Uniwersytet Wileński (1579-1831), t. III, Kraków: Druk W.L. Anczyca i Sp., 1899-1900
Ludwik Janowski (Tur), Uniwersytet Wileński i jego znaczenie, Lwów: Macierz Polska, 1903

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

“W r. 1803 aktem potwierdzenia przeznaczono 500 rubli rocznie na utrzymanie gabinetu. Rada na sesji 1 -go listopada 1803 roku postanowiła przeznaczyć 5000 rubli na zupełne urządzenie gabinetu

fizycznego i zaopatrzenie go w narzędzia odpowiednie ówczesnemu stanowi nauki, a to z sumy, przeznaczonej specjalnie na pierwsze zaopatrzenie Uniwersytetu” (Bielecki, 1899-1900, t. I: 146)

UWAGI:

--

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Aldona Tołysz

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor/moderator portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA / LICENCJE	